

Wyrok z dnia 29 kwietnia 2005 r.

III PK 3/05

Prawomocny wyrok nakazowy skazujący nauczyciela za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. powoduje wygaśnięcie stosunku pracy na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112 ze zm.).

Przewodniczący SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca), Sędziowie SN: Józef Iwulski, Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 kwietnia 2005 r. sprawy z powództwa Andrzeja R. przeciwko Zespołowi Szkół w G. o ustalenie istnienia stosunku pracy na podstawie mianowania, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Tarnobrzegu z dnia 20 października 2004 r. [...]

1. o d d a l i ł kasację,
2. zasądził od powoda na rzecz Zespołu Szkół w G. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e n i e

Pozwem z dnia 19 maja 2004 r. powód Andrzej R. wniósł o ustalenie, że począwszy od 1 września 1986 r. jest zatrudniony w pozwanym Zespole Szkół w G. w charakterze nauczyciela w pełnym wymiarze czasu pracy, w tym od 1 stycznia 1992 r. w charakterze nauczyciela mianowanego. W uzasadnieniu powód podał, że podczas zatrudnienia w Zespole Szkół w G. miał nienaganną opinię. W dniu 4 listopada 2003 r. został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. na karę grzywny. W dniu 7 maja 2004 r. otrzymał od pozwanego pismo stwierdzające wygaśnięcie stosunku pracy z dniem 22 listopada 2003 r. z uwagi na skazanie za przestępstwo umyślne prawomocnym wyrokiem nakazowym.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 6 lipca 2004 r. oddalił powództwo uznając, że w stosunku do powoda zostały spełnione przesłanki określone w art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112 ze zm.). Sąd uznał, że zgodnie z tym artykułem stosunek pracy nauczyciela wygasa z mocy prawa w razie prawomocnego skazania go za przestępstwo popełnione umyślnie. Przepis ten dotyczy wszystkich nauczycieli, także mianowanych. Przesłankami wygaśnięcia z mocy prawa stosunku pracy z nauczycielem są: skazanie go, prawomocność orzeczenia skazującego i popełnienie przestępstwa umyślnie.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 20 października 2004 r. oddalił apelację. Uznał apelację powoda za bezzasadną i podzielił w pełni ustalenia Sądu pierwszej instancji.

Powód w kasacji zarzucił skarżonemu orzeczeniu rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, poprzez błędną jego wykładnię polegającą na nieuprawnionym przyjęciu, że skazanie nauczyciela mianowanego przez Sąd Grodzki w postępowaniu karnym wyrokiem nakazowym za przestępstwo określone w art. 178a § 1 Kodeksu karnego, jest równoznaczne ze „skazaniem” w myśl dyspozycji art. 26 ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest nieuzasadniona i podlega oddaleniu. Po pierwsze, należy zauważyć, że w razie wygaśnięcia stosunku pracy w trybie art. 26 ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela nauczycielowi przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy a nie o ustalenie istnienia stosunku pracy na podstawie mianowania. Po drugie, kasacja nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania, co oznacza, że zgodnie z art. 393¹¹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami zaskarżonego wyroku. Z ustaleń tych zaś wynika w sposób oczywisty, że powód dnia 4 listopada 2003 r. został wyrokiem Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu skazany za przestępstwo umyślne z art. 178a § 1 k.k. na karę grzywny, który to wyrok stał się prawomocny. Pozostaje zatem do rozważenia, czy skazanie, o którym wyżej mowa, jest skazaniem które wymienia w art. 26 ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela, skutkującym wygaśnięcie sto-

sunku pracy nauczyciela z mocy prawa. Na postawioną kwestię należy odpowiedzieć pozytywnie.

Wyrok był bowiem prawomocny, wymierzał karę (grzywny) i dotyczył przestępstwa umyślnego, ponieważ tylko w taki sposób można dopuścić się czynu z art. 178a § 1 k.k., tj. znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, prowadzić pojazd mechaniczny w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym. Zostały zatem spełnione wszystkie przesłanki z art. 26 ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela. Powołane w kasacji orzecznictwo Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego nie jest adekwatne do stanu faktycznego przedmiotowej sprawy. W sprawie III ZP 17/01 (OSNAPiUS 2002 nr 11, poz. 259) Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 6 listopada 2001 r. zaakcentował, iż doszło wprawdzie do uznania nauczyciela mianowanego winnym przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego, lecz sąd odstąpił od wymierzenia kary, a zatem dla zastosowania art. 26 ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela zabrakło przesłanki „skazania”, przez które Sąd Najwyższy rozumiał wymierzenie kary; stanowisko to spotkało się zresztą z glosą krytyczną (A.Bojańczyk, Przegląd Sądowy 2003, nr 3, poz. 166).

W uchwale z dnia 8 maja 1987 r., III PZP 10/87 (OSNCP 1988, nr 9, poz. 11) Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że stosunek pracy mianowanego nauczyciela wygasa z mocy art. 26 ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela z dniem uprawomocnienia się wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności także wówczas, gdy na poczet tej kary zaliczono okres tymczasowego aresztowania. Wprawdzie w dacie tej uchwały obowiązywała inna treść wymienionego przepisu (a mianowicie, że stosunek pracy wygasa w razie upływu trzymiesięcznego okresu odbywania kary pozbawienia wolności), chodziło jednak o rozważenie innego poglądu, iż przebywanie w areszcie tymczasowym nie jest odbywaniem kary pozbawienia wolności, a do prawomocnego zakończenia postępowania karnego oskarżony korzysta z domniemania niewinności. Sąd Najwyższy nie podzielił poglądu, że zaliczenie tymczasowego aresztowania na poczet kary pozbawienia wolności ma jedynie „praktyczne znaczenie” dla karnego postępowania wykonawczego i uznał, że jeżeli okres aresztu tymczasowego zaliczono na poczet kary pozbawienia wolności, to z wydaniem wyroku skazującego okres ten od dnia aresztowania (zatrzymania) staje się okresem odbywania kary pozbawienia wolności, choćby w dacie wyroku skazany odzyskał wolność (wobec stwierdzenia odbycia kary z uwagi na zaliczenie na jej poczet okresu tymczasowego aresztowania). Została wobec tego spełniona przesłanka „odbywania kary” z art. 26

ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela w brzmieniu podówczas obowiązującym. Rozważania powyższe zachowują aktualność na tle obecnego brzmienia omawianego przepisu i właściwego rozumienia pojęcia „prawomocnego skazania za przestępstwo popełnione umyślnie”. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 1968 r., III PZP 25/68 (OSNCP 1969 nr 2, poz. 25), iż sąd w postępowaniu cywilnym nie jest związany ustaleniami wydanego w postępowaniu karnym nakazu karnego w ogóle nie znajduje zastosowania w przedmiotowej sprawie, gdyż nie chodzi w niej o związanie ustaleniami z postępowania karnego (art. 11 k.p.c.) jak również w przedmiotowej sprawie chodzi o wyrok nakazowy, a nie o nakaz karny. Wbrew twierdzeniom skarżącego pomiędzy tymi rodzajami orzeczeń występują istotne różnice. Do dnia 1 lipca 2003 r. przepis art. 500 § 1 Kodeksu postępowania karnego stanowił, że w sprawach o przestępstwa podlegające rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym (...) sąd może w wyrokach pozwalających na orzeczenie kary ograniczenia wolności lub grzywny wydać nakaz karny. Po nowelizacji tego przepisu z dniem 1 lipca 2003 r. (art. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych, Dz.U. Nr 17, poz. 155) wyrazy „nakaz karny” zostały zastąpione na „wyrok nakazowy”, co stanowi istotną różnicę. Zgodnie bowiem z przepisem art. 502 § 2 k.p.k. w brzmieniu obecnie obowiązującym wyrokiem nakazowym można, obok kary określonej w § 1 orzec, w wypadkach przewidzianych w ustawie, środek karny. Poprzednia wersja tego przepisu nie przewidywała orzeczenia takiego środka, paragraf 2 dopuszczał tylko orzeczenie przepadku przedmiotów oraz nawiązkę. Dlatego też w wyroku z dnia 29 sierpnia 2002 r., III KK 83/02 (LEX nr 56071) Sąd Najwyższy orzekł, iż nakazem karnym nie wolno orzec środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów ani w postaci świadczenia pieniężnego. Skoro zaś stan prawny nakazuje w art. 42 § 2 i art. 49a § 1 k.k. obligatoryjne orzeczenie wymienionych w tych przepisach środków karnych (pozbawienie prawa jazdy w razie skazania za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k.), to rozpoznanie sprawy o to przestępstwo może wprawdzie nastąpić w postępowaniu uproszczonym, wykluczone natomiast jest jej rozpoznanie w trybie nakazowym. Dział X Kodeksu postępowania karnego reguluje postępowania szczególne, wśród nich Rozdział 51 Postępowanie uproszczone, Rozdział 52 postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego i Rozdział 53 - postępowanie nakazowe.

Wyrok nakazowy zatem w sprawie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. nie może zapaść w postępowaniu nakazowym, gdyż w tym postępowaniu (nakazem karnym) nie jest dopuszczalne orzeczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów - a zatem nie jest tożsamy z nakazem karnym, jak błędnie uważa powód. Wyrok nakazowy może natomiast zapaść w postępowaniu uproszczonym, ma jednak wszystkie przymioty wyroku karnego (w postępowaniu zwyczajnym - por. art. 468 k.p.k.) i jeżeli jest skazujący za przestępstwo umyślne i prawomocny - wywołuje skutki przewidziane w art. 26 ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela. Nie ma też zastosowania w sprawie rozstrzygnięcie Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 maja 1997 r., II SA 1237/97 (ONSA 1998 nr 2, poz. 55) w przedmiocie niemożności wykorzystania do zwolnienia ze służby policjanta skazania go nakazem karnym, ze względu na odmienne regulacje prawa w ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30, poz. 179 ze zm.), w której mowa jest o wyroku skazującym, gdy tymczasem w omawianej sprawie policjant został skazany nakazem karnym a nie wyrokiem tak jak powód, zaś różnice pomiędzy tymi orzeczeniami sądu karnego zostały wyżej wyjaśnione. W szczególności art. 26 ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela mówi o „skazaniu” w ogóle a nie o jego formie, a zatem powód musiałby być uznany za skazanego (za przestępstwo umyślne) także wówczas, gdyby orzeczenie skazujące miało inną formę niż wyrok.

Z powyższych motywów Sąd Najwyższy nie znalazł usprawiedliwionych podstaw do uwzględnienia kasacji i w oparciu o art. 393¹² k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.

=====